

مقاله پژوهشی - فصلنامه علمی رهیافت

سال هجدهم، شماره ۶۹، زمستان ۱۴۰۳
صفحه ۲۸۱ تا ۳۰۸

پیمان ابراهیم و پیامدهای منطقه‌ای آن برای امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران

دانشجوی دکترای گروه روابط بین‌الملل، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران

دکتر محسن شاه رضائی

دانشیار گروه روابط بین‌الملل، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران

مهناز گودرزی

استادیار گروه علوم سیاسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران ایران

جهانبخش ایزدی
چکیده

پیمان ابراهیم، به عنوان یک معاهده تاریخی در خاورمیانه، به طور عمده به عادی سازی روابط رژیم صهیونیستی با کشورهای عربی مانند امارات، بحرین، سودان و مراکش پرداخته و تأثیرات گسترده‌ای بر امنیت ملی ایران دارد. این تحقیق با هدف پاسخ به این سؤال که «پیمان ابراهیم چه پیامدهایی برای امنیت ملی ایران خواهد داشت؟» و با استفاده از چارچوب نظری واقم‌گرایی تدافعی استفان والت، به تحلیل ابعاد مختلف این پیمان پرداخته است. فرضیه تحقیق این است که پیمان ابراهیم با نزدیکی بیشتر اسرائیل به مرزهای ایران، تقویت تسلیحاتی کشورهای عربی و برهم خوردن توازن قدرت منطقه‌ای، تهدیدات جدیدی برای امنیت ملی ایران به وجود می‌آورد. این تحقیق از روش تحلیلی-توصیفی بهره برده و به بررسی پیامدهای اقتصادی، نظامی و سیاسی این پیمان بر ایران پرداخته است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که پیمان ابراهیم به طور مستقیم به ضعف ترتیبات امنیتی پایدار در خاورمیانه، فشار بر برنامه هسته‌ای ایران و تهدیدات اقتصادی و نظامی منجر شده است. در عین حال، این پیمان فرصت‌هایی برای تقویت دیپلماسی و ایجاد اتحادهای منطقه‌ای برای ایران فراهم می‌آورد. به طور کلی، پیمان ابراهیم چالش‌های جدی اما همچنین فرصتهایی برای بازسازی روابط منطقه‌ای ایران ایجاد کرده است.

کلیدواژه: پیمان ابراهیم، پیامدهای منطقه‌ای، رژیم صهیونیستی، کشورهای عرب، امنیت ملی و جمهوری اسلامی ایران.

* نویسنده مسئول: m.goodarzi@khuisf.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۰/۱۹

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۴/۲

The Islamic Revolution Approach Quarterly

Vol. 18, No.69, Winter 2025, P 281-308

rahyaftjournal.ir

The Abraham Accord and Its Regional Consequences on the National Security of the Islamic Republic of Iran

**Mohammad Hassan
Shahrezaei**

PhD student, Department of International Relations, Islamic Azad University, Isfahan (Khorasgan) Branch, Isfahan, Iran

Mahnaz Goodarzi *

Associate Professor, Department of International Relations, Islamic Azad University, Isfahan (Khorasgan) Branch, Isfahan, Iran

Jahanbakhsh Izadi

Assistant Professor, Department of Political Science, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Abstract

The Abraham Accord, as a historic treaty in the Middle East, primarily focuses on normalizing relations between the Zionist regime and Arab states such as the UAE, Bahrain, Sudan, and Morocco, thereby having far-reaching implications for Iran's national security. This study seeks to answer the question: *What consequences will the Abraham Accord have for Iran's national security?* Utilizing Stephen Walt's defensive realism framework, this research analyzes various dimensions of the accord. The hypothesis suggests that the Abraham Accord poses new threats to Iran's national security through Israel's increasing proximity to Iran's borders, the militarization of Arab states, and the disruption of the regional balance of

---

* Corresponding Author: m.goodarzi@khuisf.ac.ir

How to Cite: Shahrezaei, M. H., Goudarzi, M., Izadi, J. (2025). The Abraham Accord and Its Regional Consequences on the National Security of the Islamic Republic of Iran, *The Islamic Revolution Approach Quarterly*, 18(69), 281-308.

Received: 04/22/2024

Accepted: 01/10/2025

power. The study employs an analytical-descriptive approach to assess the economic, military, and political consequences of this accord for Iran. The findings indicate that the Abraham Accord has directly contributed to weakening sustainable security arrangements in the Middle East, pressuring Iran's nuclear program, and introducing new economic and military threats. Simultaneously, the agreement provides opportunities for Iran to enhance diplomacy and forge regional alliances. Overall, the Abraham Accord presents both serious challenges and opportunities for Iran's regional strategic positioning.

Keywords: Abraham Accord, Regional Consequences, Zionist Regime, Arab States, National Security, Islamic Republic of Iran

Introduction

The Abraham Accord, recognized as a major shift in Middle Eastern international relations, has garnered global attention. Signed in September 2020 between Israel and several Arab nations, including the UAE, Bahrain, Sudan, and Morocco, this treaty has been widely acknowledged as a turning point in regional and global politics. The normalization of relations between these countries and Israel, following decades of opposition and Arab isolation of Israel, has fundamentally altered foreign policy strategies and regional security dynamics. This accord can be analyzed from multiple perspectives. First, its political and diplomatic dimension addresses the transformation of Arab-Israeli relations, paving the way for significant regional and international developments. The changes occurred after nearly seven decades of Israel's establishment, amid complex crises in the Arab world, including internal conflicts, proxy wars, and economic struggles. Second, the economic aspect of the Abraham Accord is crucial. Facing various economic challenges, Arab states view this agreement as an opportunity to strengthen trade and economic ties with Israel while accessing advanced technology. This collaboration can promote infrastructure development, energy expansion, and innovation in these nations. Another important dimension of the accord is its military and security implications. Security cooperation between the signatories and Israel enhances their

defensive capabilities, particularly in counterterrorism efforts, intelligence sharing, and addressing shared threats. This raises concerns regarding shifts in the Middle East's balance of power and the potential formation of new security alliances.

The social and cultural aspects of the Abraham Accord are also significant. This agreement may reshape public perceptions of Israel in Arab societies. Given the historically tense Arab-Israeli relations, normalization with Israel could face cultural and social resistance, particularly in Arab nations where national and religious identities play pivotal roles in domestic politics. Ultimately, the Abraham Accord, as a geopolitical agreement, indirectly affects regional security and stability. While some nations benefit from economic and security cooperation, others experience increased tensions. For countries still committed to their historical positions on Israel, this treaty may escalate political conflicts. Given the above, this study seeks to address the key question: *What impact will the Abraham Accord have on Iran's national security?*

Theoretical Framework

Realist theories have long dominated the study of international relations, with the Balance of Power theory serving as a foundational concept. However, events such as the collapse of the Soviet Union and the unipolar dominance of the U.S. led scholars to question its applicability. As a result, Stephen Walt's Defensive Realism and Threat Balance Theory emerged as a more precise explanatory model.

Walt argues that nations do not balance merely against power but against perceived threats, defined by factors such as military capability, geographic proximity, and aggressive intentions. In the case of the Middle East, the realist perspective helps explain why regional states align against what they perceive as Iran's expansionist policies.

Applying Walt's theory to the Abraham Accord, the agreement can be seen as a mechanism through which Arab states and Israel aim to balance against the perceived Iranian threat. The accord facilitates strategic alliances and military cooperation between Israel and Gulf Arab states, thereby

increasing regional tensions.

Findings

1. Economic Consequences

Economic factors were central to the Abraham Accord's formation. The agreement has significantly expanded trade and investment between Israel and Arab states, particularly the UAE and Bahrain. In 2021 alone, UAE-Israel trade surpassed \$1 billion, with projections of reaching \$6.5 billion by 2025. Moreover, UAE announced a \$10 billion investment fund for Israeli ventures in sectors like energy, technology, healthcare, and agriculture.

From Iran's perspective, these economic collaborations pose a threat, as they:

- Reduce Iran's economic leverage in the Gulf region.
- Challenge Iran's role as a trade hub, especially via UAE.
- Strengthen Israel's economic foothold in the Persian Gulf, reducing Iran's strategic influence.

2. Breaking the Taboo of Arab-Israeli Relations

The UAE was the first Gulf nation to formalize diplomatic relations with Israel, breaking a long-standing Arab taboo. Even Saudi Arabia, while not officially joining the accord, has indirectly acknowledged Israel's legitimacy. The normalization trend may encourage other Arab nations, such as Oman and Kuwait, to follow suit, further isolating Iran diplomatically.

3. Geopolitical and Security Implications

The Abraham Accord has disrupted the geopolitical order in the Middle East by:

- Bringing Israel closer to Iran's borders through security cooperation with Persian Gulf states.
- Strengthening military ties between Israel and Arab nations, especially in intelligence and missile defense systems.
- Enabling Israel's military presence in the Persian Gulf, increasing regional surveillance and intelligence operations.

4. Strengthening the Arab-Israeli Military Alliance

The accord has enhanced Arab-Israeli security collaboration, focusing on

countering Iran. Joint military exercises, arms deals, and intelligence sharing have positioned Israel as a key security partner for Gulf Arab states. The U.S. Central Command (CENTCOM) has also integrated Israel into its regional operations, facilitating deeper coordination with Arab militaries.

5. Iran's Strategic Challenges and Opportunities

While the Abraham Accord introduces significant threats, it also presents Iran with certain opportunities, including:

-Deepening alliances with anti-Zionist actors, such as Hezbollah, Syria, and Iraqi militias.

-Increasing pressure on Arab nations through grassroots opposition to normalization.

-Strengthening Iran's diplomatic outreach to non-signatory states like Qatar and Turkey.

Conclusion

The emergence of the Abraham Accord has transformed Middle Eastern alliances, challenging Iran's regional influence. Israel has successfully leveraged the agreement to bolster its security ties and economic partnerships, while Arab states have capitalized on Israeli technology and defense cooperation. The agreement's implications for Iran include increased diplomatic isolation, economic competition, and military threats. However, Iran retains options to counterbalance these shifts, including fostering closer ties with resistance groups, expanding regional alliances, and leveraging public sentiment against normalization. The Abraham Accord, therefore, represents both a strategic challenge and a geopolitical reality that Iran must navigate carefully.

Bibliography

Adami, A., & Nazifi Naeini, N. (2018). The Zionist regime and Saudi Arabia: A new era of bilateral cooperation. *Strategic Research on Politics Quarterly*, 7(27), 57. (in Persian)

Aghajani Mongari, P., Ashrafi, A., & Tohidfam, M. (2022). The

Abraham Accord, Iran's active engagement in West Asia, and U.S. extraregional intervention. *Political Science Quarterly*, Baqir al-Uloom University, 20(79). (in Persian)

Ayoub, M. (2017). *The Middle East on the brink of collapse* (S. Sarmadi, Trans.). Avand Danesh Publications. (in Persian)

Ahmadian, H. (2020). The transition of Saudi Arabia from a Wahhabi state to state Wahhabism. *Global Politics Quarterly*, 3(9). (in Persian)

Akhtari Amiri, R., & Mohammadi, M. R. (2021). The impact of the Zionist regime's relations with the Persian Gulf states on Iran's neighborhood policy. *Foreign Policy Quarterly*, 35(3). (in Persian)

Asadi, R. (2018). How will this year's changes in West Asia unfold? (On the Middle East security regime). Retrieved from <https://Farhikhtegandaily.com/19178>. (in Persian)

Babaei, M., & Miryousefi, M. A. (2021). The impact of the Abraham Accord on the regional security complex of the Middle East. *Diplomatic Culture Studies Quarterly*, 1(1). (in Persian)

Barzegar, E., Khoramshad, M. B., Rahbar, A., & Alishahi, A. (2021). The roots and security implications of the Zionist regime's penetration into the Persian Gulf with an emphasis on the central role of Mohammed bin Salman. *Afaq-e Amniyat Quarterly*, 14(52). (in Persian)

Pirmohammadi, S., Taheri, T., & Babatabar, A. (2022). The impact of the Abraham Accord on the security of the resistance axis in West Asia during the Trump era. *Afaq-e Amniyat Quarterly*, 15(54). (in Persian)

Hassan Nia Moghadam, S. A., Qaedi, M. R., Dehshiri, M. R., & Kashishiyan Nasirki, G. (2020). Examining the strategic components of resistance in the thought of the Supreme Leader. *Political and International*

Research Quarterly, 11(45). (in Persian)

Davidson, C. M. (2014). *The domino effect in the Persian Gulf: The fourth awakening in the Middle East* (S. M. H. Sadaat, Trans.). Tehran: International Studies & Research Institute. (in Persian)

Zamani, M., & Niakouei, S. A. (2019). Analysis of the factors influencing the U.S. withdrawal from the JCPOA. *International Relations Studies Quarterly*, 12(45). (in Persian)

Zibakalam, S. (2011). *The birth of Israel*. Roozaneh Publications. (in Persian)

Zibaei, M., Nasri, Z., & Rostami, F. (2021). The consequences of Arab-Zionist normalization on Iran's security environment (2010–2021). *Islamic World Political Studies Quarterly*, 10(3). (in Persian)

Cheldavi, Z. (2022). The regional and international consequences of the Abraham Accord. Retrieved from <https://www.ipis.ir/portal/newsview/714223/>. (in Persian)

Saghaian, S. A. (2022). New geopolitical imperatives against Iran. Retrieved from <https://www.sharghdaily.com/>. (in Persian)

Little, R. (2010). *Transformation in the theories of balance of power* (G. Chogani Zadeh, Trans.). Tehran: International Studies & Research Institute. (in Persian)

Alishahi, A., & Forouzan, Y. (2019). The intensification of U.S.-Iranian interactionism after West Asia's unrest; The implications of the assassination of General Qassem Soleimani. *Political Geography Research Quarterly*, 4(13). (in Persian)

Alishahi, A., Forouzan, Y., & Soleimani Socholamai, H. (2020). The

impact of the UAE-Israel strategic alliance on Persian Gulf security. *Afaq-e Amniyat Quarterly*, 13(49). (in Persian)

Abbasi Khoshkar, A. (2020). The UAE-Israel normalization and its political, security, and military consequences. Retrieved from <https://csr.ir/fa/news/1047>. (in Persian)

Attar, S., & Ebrahimi Najafabadi, M. (2022). Middle Eastern environmental concerns and the Abraham Accord: Examining the role of UAE and Bahrain's normalization in mitigating water and agricultural crises. *International Studies Quarterly*, 19(2). (in Persian)

Gholamnia, H., & Pirmohammadi, S. (2020). The transformation of the UAE's regional policy; Mohammed bin Zayed's approach. *Afaq-e Amniyat Quarterly*, 13(49). (in Persian)

Qaderi Hajat, M., Joudi, H., & Heydarian, S. (2020). A geopolitical analysis of Rimland reconstruction under the Abraham Accord framework. *Political Space Planning Quarterly*, 3(1). (in Persian)

Moshirzadeh, H. (2005). *Transformation in international relations theories*. SAMT Publications. (in Persian)

Mazaheri, M. M. (2021). The future of the Abraham Accord and Iran's options. Peace Studies Research Center. (in Persian)

Moghimi, A. R., & Hatami Nejad, M. (2022). The Abraham Accord: A new chapter in Israel-Arab relations. Tehran: International Studies & Research Institute. (in Persian)

Mansour, J. (2017). *The Constitution of the Islamic Republic of Iran* (120th ed.). Didavar Publications. (in Persian)

Middle East News. (2022). *Israel's \$3 billion contracts with Abraham*

Accord countries. Retrieved from <https://mdeast.news>. (in Persian)

Nejat, S. A. (2018). Accelerating the normalization process between the Zionist regime and Arab countries: Reasons and consequences. Strategic Studies Research Institute. (in Persian)

Niakouei, S. A., & Hajji, V. (2017). The impact of Arab uprisings on Iran-Turkey relations (2011-2017). *International Relations Research Quarterly*, 1(25). (in Persian)

Yossef, A. (2021). The regional impact of Abraham Accords. *Modern War Institute Report*, (2).

Astorino-Courtois, A. (2020). The Abraham Accords and Iran's unconventional warfare activities. *NSI Virtual Think Tank*.

Friedman, B. (2021). Israeli-Arab normalization: An inflection point for Middle Eastern politics. *Montaigne Institute*.

Podeh, E. (2018). Saudi Arabia and Israel: From secret to public engagement, 1948–2018. *Middle East Journal*, 72(4).

Fulton, J., & Yellinek, R. (2021). UAE-Israel diplomatic normalization: A response to a turbulent Middle East region. *Comparative Strategy*, 40(5).

مقدمه

پیمان ابراهیم، که در سپتامبر ۲۰۲۰ میان رژیم صهیونیستی و چندین کشور عربی از جمله امارات متحده عربی، بحرین، سودان و مراکش امضا شد، به طور گسترده‌ای به عنوان یک نقطه عطف در سیاست‌های منطقه‌ای و جهانی شناخته می‌شود. عادی سازی روابط میان این کشورها و اسرائیل، پس از دهه‌ها مخالفت و انزوای اسرائیل در جهان عرب، تغییراتی اساسی در الگوهای سیاست خارجی و استراتژی‌های امنیتی کشورهای منطقه به وجود آورده است. این پیمان، از جنبه‌های مختلفی قابل تحلیل است. نخستین جنبه آن، جنبه سیاسی و دیپلماتیک است که به تغییر در روابط میان کشورهای عربی و اسرائیل پرداخته و زمینه‌ساز تحولات عمده‌ای در روابط منطقه‌ای و بین‌المللی می‌شود. به‌ویژه اینکه این تحولات پس از نزدیک به هفت دهه از تأسیس اسرائیل و در زمانی که تحولات پیچیده‌ای در جهان عرب، نظیر بحران‌های داخلی، جنگ‌های نیابتی و مسائل اقتصادی در جریان است، صورت گرفته است. همچنین، جنبه اقتصادی پیمان ابراهیم نیز از اهمیت بالایی برخوردار است. کشورهای عربی که با چالش‌های اقتصادی متعدد روبه‌رو هستند، از این معاهده به عنوان فرصتی برای تقویت روابط تجاری و اقتصادی با اسرائیل و دسترسی به فناوری‌های پیشرفته بهره‌برداری می‌کنند. این همکاری‌ها می‌تواند به توسعه زیرساخت‌ها، انرژی و فناوری‌های نوین در این کشورها کمک کند. جنبه دیگری که در این پیمان به طور ویژه مورد توجه قرار دارد، جنبه نظامی و امنیتی است. همکاری‌های امنیتی میان کشورهای امضاکننده پیمان ابراهیم و اسرائیل می‌تواند به تقویت بنیه دفاعی این کشورها منجر شود. این همکاری‌ها، به‌ویژه در حوزه‌های ضدتروریسم، تبادل اطلاعات و مقابله با تهدیدات مشترک، ابعاد جدیدی به روابط منطقه‌ای می‌بخشد. در این میان، این سوال مطرح می‌شود که چنین تحولی چگونه بر توازن قدرت در خاورمیانه تأثیر خواهد گذاشت و آیا موجب ایجاد جبهه‌های جدید امنیتی در منطقه می‌شود. علاوه بر این، جنبه اجتماعی و فرهنگی پیمان ابراهیم نیز حائز اهمیت است. این توافق‌نامه ممکن است موجب تغییرات عمده‌ای در نگرش‌های عمومی کشورهای عربی نسبت به اسرائیل و یهودیان شود. از آنجا که تاریخ روابط عرب‌ها و اسرائیل پر از تنش، جنگ و درگیری است، عادی سازی روابط با اسرائیل می‌تواند با چالش‌هایی فرهنگی و اجتماعی همراه باشد. به‌ویژه در کشورهای عربی که هویت‌های ملی و دینی نقش مهمی در سیاست‌های داخلی دارند، این تغییرات ممکن است با واکنش‌های مردمی و احزاب سیاسی روبه‌رو شود. در نهایت، پیمان ابراهیم، به عنوان یک معاهده ژئوپلیتیکی، به طور غیرمستقیم بر امنیت و ثبات منطقه‌ای تأثیر خواهد گذاشت. در حالی که برخی کشورها از این پیمان به عنوان فرصتی برای تقویت روابط اقتصادی و امنیتی بهره‌برداری می‌کنند، این تحولات ممکن است موجب بروز چالش‌های

جدیدی در منطقه گردد. به‌ویژه در کشورهایی که هنوز به‌دنبال حفظ مواضع تاریخی خود در قبال اسرائیل هستند، این معاهده می‌تواند موجب افزایش تنش‌ها و درگیری‌های سیاسی گردد. به‌طور کلی، پیمان ابراهیم یک تغییرات بنیادین در ساختار سیاسی، اقتصادی، امنیتی و فرهنگی خاورمیانه به‌وجود آورده است. درک دقیق ابعاد این معاهده و پیامدهای آن برای کشورهای مختلف، به‌ویژه جمهوری اسلامی ایران، نیازمند بررسی‌های همه‌جانبه و تحلیل‌های عمیق است. در این راستا، پاسخ به این سؤال که «پیمان ابراهیم چه تأثیراتی بر امنیت ملی ایران خواهد داشت؟»، می‌تواند به درک بهتری از چالش‌ها و فرصت‌های پیش‌رو کمک کند.

پیشینه و سوابق پژوهش:

آقاجانی منقاری و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی تحت عنوان "پیمان ابراهیم، کنش فعال ایران در غرب آسیا و مداخله فرامنطقه‌ای ایالات متحده" آورده‌اند: پیمان ابراهیم که به بیانیه مشترک واشنگتن، تل‌آویو، امارات و بحرین معروف است، حاصل ابتکار دونالد ترامپ رئیس‌جمهور سابق ایالات متحده آمریکا است که در ۱۳ اوت ۲۰۲۰ منعقد شد. از منظر علت‌شناسی، پیمان ابراهیم نتیجه تقابل ایران با اسرائیل است که همین تقابل سبب نزدیکی و همسویی کشورهای حاشیه خلیج فارس با اسرائیل شده است. از منظر تأثیرات امنیتی، پیمان ابراهیم بیشترین تأثیر را بر منطقه غرب آسیا خواهد داشت و موجب باز تعریف نظم منطقه‌ای و بلوک-بندی جدید قدرت در مجموعه عبری - عربی و ائتلاف علیه جمهوری اسلامی ایران شده است.

عطار و ابراهیمیان نجف آبادی (۱۴۰۱) در پژوهشی تحت عنوان "محیط‌زیست خاورمیانه و پیمان ابراهیم: بررسی نقش عادی‌سازی روابط امارات متحده عربی و بحرین با رژیم اسرائیل در کاهش بحران‌های آب و کشاورزی این کشورها" آورده‌اند: خاورمیانه یکی از بزرگترین مناطق خشک جهان است که با پیامدهای تغییرات اقلیمی مواجه است. این شرایط باعث شده تا منابع محدود آب شیرین و وضعیت نامطلوب حوزه کشاورزی جزء چالش‌های بزرگ این منطقه باشد. هرچند این منطقه دارای سابقه طولانی در همکاری جمعی میان کشورها نیست، اما فشارهای ناشی از بحران‌های زیست محیطی می‌تواند تهدیدات تغییرات اقلیمی را به فرصتی برای همکاری بیشتر بین کشورها تبدیل کند. در این فضای جدید، «پیمان ابراهیم» در سال ۲۰۲۰، نشانه‌ای از ورود منطقه خاورمیانه به مرحله جدیدی در این رابطه است.

ماسالها^۱ (۲۰۲۲) در پژوهشی با عنوان "اثرات اقتصادی یکپارچگی اقتصادی منطقه‌ای مورد توافق ابراهیم" آورده است: توافقنامه ابراهیم منعکس‌کننده گسترش تدریجی پیشرفت

در روابط بین رژیم صهیونیستی با کشورهای عربی طی دو دهه گذشته است. برخی از تحولات در سطوح خرد و کلان و کوتاه مدت و بلندمدت به تولد این فرآیند یکپارچه کمک کرده است. این تحولات که شامل نگرانی‌های امنیتی و منافع مشترک ژئوپلیتیکی است، به منزله درک مشترکی است که در راستای صلح منطقه‌ای و تجارت متقابل و کلید رشد اقتصادی منطقه است.

یوسف عامر^۱ (۲۰۲۱) در پژوهش خود با عنوان "تأثیر منطقه‌ای پیمان ابراهیم" به تحولات مهم پایان سال ۲۰۲۰ در روابط اعراب و اسرائیل پرداخته است. این پیمان، که در سپتامبر ۲۰۲۰ با هدف تقویت همکاری‌های غیرنظامی نظیر بهداشت، کشاورزی و نوآوری امضا شد، توسط بحرین نیز به عنوان اعلامیه صلح و روابط دوستانه پذیرفته شد. عامر تأکید دارد که این توافق، علاوه بر پیشبرد همکاری‌های اقتصادی و فناوری، پیامدهایی برای امنیت آمریکا، فروش تسلیحات، جاه‌طلبی‌های ایران و تحولات درگیری فلسطین و اسرائیل به همراه داشته است.

آستورینو کورتویس^۲ (۲۰۲۰) در پژوهش خود با عنوان "پیمان ابراهیم و فعالیت‌های جنگی غیرمتعارف ایران" به تأثیر این توافق بر عادی سازی روابط دیپلماتیک و اقتصادی اسرائیل با امارات، بحرین و سودان پرداخته و آن را نقطه عطفی تاریخی برای اسرائیل دانسته است. این پیمان، همراه با توافقات کمپ دیوید و وادی عرب، تعداد کشورهای عربی به رسمیت شناخته اسرائیل را به پنج رسانده است. کورتویس معتقد است که روابط امنیتی نزدیک‌تر اسرائیل با کشورهای خلیج فارس، ایران را با محیط امنیتی بی‌سابقه‌ای مواجه کرده و بر تاکتیک‌های جنگی غیرمتعارف این کشور تأثیر خواهد گذاشت.

چارچوب نظری پژوهش:

تا اوایل قرن بیستم نظریه موازنه قوای رئالیست‌ها قدیمی‌ترین نظریه برای تبیین روابط بین قدرت‌ها و یکی از نظریه‌های مهم در روابط بین‌الملل محسوب می‌شد. اما وقایعی نظیر فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی سابق و پایان نظام دوقطبی، تبدیل شدن ایالات متحده به تنها ابرقدرت نظام بین‌الملل و نیز عدم شکل‌گیری موازنه در برابر آن تا اواخر قرن بیستم، سبب شد تا کاربرد و قدرت تبیین نظریه موازنه قوا توسط بسیاری از نظریه‌پردازان روابط بین‌الملل مورد تردید قرار گیرد و انتقادهایی از سوی آن‌ها بر این نظریه وارد شود. چراکه بعد از فروپاشی شوروی، ایالات متحده به قدرتمندترین دولت در نظام بین‌الملل تبدیل شد اما تمایلات جدی جهت ایجاد موازنه علیه این قدرت از سوی دیگر قدرت‌ها مشاهده نشد. (لیتل، ۱۳۸۹: ۳۱).

3. Yossef .Amr

4. Astorino-Courtois.

استفان والت یکی از برجسته‌ترین و شناخته‌شده‌ترین اندیشمندان نظریه رئالیسم تدافعی است که برای بازگشایی گزاره‌های اصلی و محوری نظریه موازنه قوا بسیار کوشید. محقق نشدن فرضیه قوا علیه هژمون بالقوه آمریکا پس از جنگ سرد، استفان والت را در جابجایی نقطه تمرکز واقع‌گرایی از موازنه قدرت به موازنه تهدید سوق داد. تا این‌گونه بتواند گره کور، واقع‌گرایی را بگشاید. استفان والت با نقد اصل موازنه قوا و با طرح نظریه موازنه تهدید بیان کرد آنچه باعث حرکت کشورها به سمت توازن می‌شود، میزان تهدیدی است که درک می‌کنند (زمانی و نیاکوئی، ۱۳۹۸: ۱۰۰-۹۹). از این‌رو تاکید والت بر اهمیت "موازنه تهدید"^۲ به جای "موازنه قدرت"^۳ است. تهدید در نگاه او عبارت است از: ترکیبی از قدرت تهاجمی دولت، توانمندی‌های نظامی، نزدیکی جغرافیایی، و نیات تجاوزکارانه احتمالی آن. پس صرف قدرت مهم نیست و سایر عوامل نیز مهم‌اند. به عبارت دیگر آنچه در روابط میان دولت‌ها حائز اهمیت است برداشت آن‌ها از یکدیگر به عنوان تهدید است و نه صرف میزان قدرت هر یک از آن‌ها. از سویی دیگر امنیت در شرایطی در نظام افزایش خواهد یافت که ایجاد موازنه به هنجار بدل شده باشد و ایدئولوژی تأثیر زیادی نداشته باشد (مشیرزاده، ۱۳۸۴: ۱۳۵-۱۳۴).

در نگاه رئالیستی از نوع تدافعی، ایجاد ائتلاف و اتحاد بین کشورها به گونه‌ای توضیح داده می‌شود که انطباق درخور و قابل قبولی با شرایط فعلی خاورمیانه پیدا می‌کند، زیرا مؤلفه‌های واقع‌گرایی در منطقه خاورمیانه به خوبی ملاحظه می‌شود. نگاهی اجمالی به چالش‌های امنیتی در این منطقه حاکی از سطح بالای منازعات و تهدیدات در آن است. همچنین ساختار آنارشیک نظام بین‌الملل در خاورمیانه به خوبی نمود داشته است. از این‌رو بسیاری از کشورهای این منطقه برای مقابله با تهدیدات و موازنه تهدید به موازنه خارجی روی آورده و لذا اتحاد، ائتلاف و هرگونه پیمان با ایالات متحده یا رژیم صهیونیستی در مقابله با بازیگرانی چون ایران را از این منظر می‌توان تبیین نمود. (نیاکوئی و حاجی، ۱۳۹۶: ۹۷-۹۶).

با مطالعه‌ی اصول کلی رئالیسم، از اصول رئالیسم کلاسیک مورگنتا گرفته تا نئورئالیسم والتز و نئورئالیسم تدافعی استفان والت و انطباق آن با شرایط و فضای حاکم بر منطقه‌ی خاورمیانه چنین استنباط می‌گردد که اصول یاد شده به خوبی توضیح دهنده نوع روابط بین کشورهای این منطقه است. از طرفی فرضیه‌های مطرح در نظریه رئالیسم تدافعی در خصوص

5. Stephen Walt

1. Balance of threat
2. Balance of power

توضیح علل و عوامل ایجاد اتحاد و ائتلاف بین کشورها، بر موضوع مورد بحث یعنی پیمان ابراهیم و پیامدهای منطقه‌ای آن مصداق تام پیدا می‌کند. والت نظر خود را در باره تشکیل اتحادها در خاورمیانه به کار می‌برد و چنین نتیجه می‌گیرد که موازنه سازی علیه قدرت امری رایج و عمومی نیست؛ اما موازنه سازی علیه تهدید در این سیستم فرعی منطقه‌ای امری متداول تر است. با توجه به مفروضات واقع‌گرایی تدافعی، به نظر می‌رسد رژیم صهیونیستی و شیخ نشین‌های عرب حوزه خلیج فارس به دلیل نگرانی‌هایی که از تهدیدات ایران دارند، در صدد ایجاد توازن تهدید از طریق ایجاد ائتلاف و اتحاد با یکدیگر در قالب پیمان ابراهیم هستند تا از این طریق امنیت نسبی خود را تامین کنند (اختیاری امیری و محمدی، ۱۴۰۰: ۱۳۴). این مقاله نیز با مبنا قرار دادن نظریه موازنه تهدید استفان والت کوشش خود را به بررسی پیمان ابراهیم و پیامدهای منطقه‌ای آن بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران معطوف نموده است.

پیشینه پیمان صلح ابراهیم و محدوده آن:

همسویی در خصوص وضعیت موجود در اواسط دهه ۱۹۵۰ میلادی به‌عنوان گروهی از کشورهای خاورمیانه که معمولاً روابط نزدیک با ایالات متحده داشتند، به‌عنوان ضامن امنیت منطقه، جهت همزیستی با این رژیم شکل گرفت (Yossef, 2021: 4). از این رو جای تعجب نیست که بعضی از کشورهای عربی خلیج فارس بی سر و صدا، به مذاکره کنندگان اصلی در مناقشه اعراب و رژیم صهیونیستی تبدیل شده‌اند. ولیعهد سعودی در مصاحبه‌ای در آوریل ۲۰۱۸، حق موجودیت رژیم صهیونیستی را به رسمیت شناخت. مقامات ارشد سابق سعودی پیش از این اعلام کرده بودند که برقراری صلح با رژیم صهیونیستی در اولویت قرار دارد (Elie, 2018: 581-582). بنابراین عادی سازی روابط کشورهایمانند امارات، بحرین، عربستان و عمان با رژیم صهیونیستی از سال‌ها و دهه‌های قبل در قالب دیپلماسی پنهان آغاز شده بود. اما این روند طی سال‌های اخیر از حالت مخفیانه و محرمانه خارج شده و جنبه آشکار به خود گرفته است. دیدار نتانیا هو از عمان در اکتبر سال ۲۰۱۸ میلادی و امضای قرارداد صلح رژیم صهیونیستی با امارات متحده عربی و بحرین در ۱۳ آگوست ۲۰۲۰ میلادی در واشنگتن تحت عنوان «صلح ابراهیم» گواهی بر این ادعا می‌باشد. در همین رابطه امارات سومین کشور عربی پس از مصر و اردن است که اقدام به عادی سازی روابط دیپلماتیک با تلاویو کرده است. هرچند این کشور پیشتر در قالب اقداماتی نظیر پایان دادن به اجرای تحریم‌های ثانویه اتحادیه عرب در سال ۱۹۹۴، اجازه تاسیس دفتر دیپلماتیک به رژیم صهیونیستی در ابوظبی در سال ۲۰۱۵ (برای تسهیل در مشارکت این رژیم در آژانس بین‌المللی انرژی تجدید پذیر)،

اجازه حضور اسرائیل کاتز^۱ (وزیر امور خارجه سابق رژیم صهیونیستی) برای شرکت در نشست سازمان ملل در مورد تغییر آب و هوا در ابوظبی در ژوئن ۲۰۱۹، گام‌های پنهانی اولیه را برداشته بود.

از این رو صلح ابراهیم با آرزوی تحقق بخشیدن به چشم‌انداز منطقه‌ای از خاورمیانه پایدار، صلح‌آمیز و مرفه به سود همه کشورها و مردم منطقه بین رژیم صهیونیستی و امارات متحده عربی و آمریکا به امضا رسید. با توجه به اسناد منتشر شده و سخنان دونالد ترامپ (رئیس جمهور سابق آمریکا) پنج کشور دیگر از جمله عربستان سعودی نیز به زودی به این توافق خواهند پیوست اگرچه تحلیلگران معتقد هستند سودان و عمان در کوتاه مدت کاندیداهای بهتری برای پیوستن به این توافق‌نامه می‌باشند (قادری حاجت و همکاران، ۱۳۹۹: ۳۳).

پیامدهای منطقه‌ای پیمان ابراهیم:

پیمان ابراهیم پیامدهای متعددی در منطقه داشته که برخی از مهم‌ترین آن‌ها عبارتند از:

۱- پیامدهای اقتصادی:

اقتصاد اولین سکوی ورودی برای دستیابی به توافقات ابراهیم است. به همین دلیل تاکنون روابط اقتصادی و تجاری بین رژیم صهیونیستی و امارات شاهد بیشترین شتاب در بین کشورهای خواهان عادی سازی بوده است. در حالی که در ابتدا میزان روابط تجاری و اقتصادی رژیم با تمامی کشورهای حاشیه خلیج فارس از جمله امارات حدود یک میلیارد دلار تخمین زده می‌شد؛ در پایان سال ۲۰۲۱ به تنهایی سالانه تجارت دوجانبه بین امارات و رژیم صهیونیستی بدون احتساب گردشگری و سرمایه‌گذاری به ۱ میلیارد دلار رسیده است. سرعت چشمگیر این تحولات در زمینه‌های اقتصادی و تجاری سبب شده است تا برخی از کشورهای عربی برای رهایی از انزوای دیپلماتیک و پاسخ به اصرار امارات برای عادی‌سازی در صف این حرکت قرار گیرند (چلداوی، ۱۴۰۱). این موضوع بیانگر این است که عادی‌سازی روابط دیپلماتیک راه را برای انجام تعاملات اقتصادی باز خواهد نمود. بنابراین عادی‌سازی روابط دیپلماتیک بین امارات و بحرین با رژیم صهیونیستی، فضای مثبتی را برای شکوفایی و توسعه اقتصادی ایجاد کرده است. یکی از عوامل اصلی که به توسعه روابط اقتصادی بین طرفین این پیمان کمک کرده است، مشترک بودن آن‌ها در مجموعه‌ای از اهداف استراتژیک همگرا است. از منظر رژیم صهیونیستی، کشورهای عرب حاشیه خلیج فارس از منابع مالی هنگفتی برخوردارند که این به توسعه روابط اقتصادی آن‌ها کمک می‌کند.

عامل مهم دیگر در این زمینه، پیامدهای اقتصادی کوید-۱۹ بود. بحران‌های اقتصادی مرتبط با همه‌گیری کوید-۱۹ در کاهش قیمت نفت خام منعکس شد و فشار اقتصادی شدیدی را بر دولت‌های عربی حاشیه خلیج فارس و بخش خصوصی در خاورمیانه و شمال آفریقا وارد کرد (Hashmi, 2020). این شوک‌های شدید و خارق‌العاده به اقتصادهای خلیج فارس و نیاز به حمایت از جریان‌های جدید برای شکوفایی تجارت در دوران پسا کووید، دریچه‌ای از فرصت را برای پیشرفت در روابط رژیم صهیونیستی، امارات و بحرین و در عین حال دیگر کشورهای عرب باز نمود.

براساس داده‌های بانک جهانی (۲۰۲۲)، همان‌گونه که در جدول زیر نشان داده شده، طی سال‌های ۲۰۱۹-۲۰۲۰ شاهد کاهش تولید ناخالص داخلی همه طرف‌های توافق (به‌جز رژیم صهیونیستی که با وجود همه‌گیری بیماری کووید-۱۹ افزایش تولید ناخالص داخلی خود را حفظ کرد) به دلیل بیماری کوید-۱۹ بودیم. البته کارشناسان علت افزایش تولید ناخالص داخلی رژیم صهیونیستی را به بهبود بخش فناوری پیشرفته این رژیم در دوره یاد شده نسبت می‌دهند. گرچه افزایش قابل‌انتظاری در تولید ناخالص داخلی طی سال‌های ۲۰۲۱ و ۲۰۲۲ برای تمامی طرفین به جز سودان وجود داشته است.

سال / نام کشور	۲۰۱۶	۲۰۱۷	۲۰۱۸	۲۰۱۹	۲۰۲۰	۲۰۲۱	۲۰۲۲
امارات	۳۵۷	۳۸۶	۴۲۲	۴۱۷	۳۵۹	۴۰۰	۴۲۵
رژیم صهیونیستی	۳۱۹	۳۵۳	۳۷۰	۳۹۶	۴۰۲	۴۰۰	۴۱۰
مراکش	۱۰۳	۱۱۰	۱۱۸	۱۲۰	۱۱۳	۱۱۷	۱۲۲
بحرین	۳۲	۳۵	۳۸	۳۹	۳۵	۳۸	۳۹
سودان	۵۳	۴۵	۳۵	۳۲	۲۶	۲۱	۱۵

جدول ۱- تولید ناخالص داخلی طرف‌های پیمان ابراهیم از سال ۲۰۱۶ تا سال ۲۰۲۲ (به میلیارد دلار).

(منبع: سایت بانک جهانی)

اداره مرکزی آمار رژیم صهیونیستی تنها در سال ۲۰۲۰ بیش از ۵۷۰ میلیون دلار تجارت با امارات را گزارش کرده است. همچنین پیش‌بینی‌های وزارت دارایی این رژیم نشان می‌دهد که این رقم احتمالاً تا پایان سال مذکور به ۱ میلیارد دلار و تا سال ۲۰۲۵ به ۶/۵ میلیارد دلار خواهد رسید. در همین رابطه عبدالله بن طوق، وزیر اقتصاد امارات اظهار داشته کشورش به دنبال افزایش روابط اقتصادی با رژیم صهیونیستی به بیش از یک تریلیون دلار طی یک دهه آینده است (Wagenheim, 2021).

از سوی دیگر در ماه مارس سال ۲۰۲۱، امارات متحده عربی از تأسیس یک صندوق سرمایه‌گذاری ۱۰ میلیارد دلاری در زمینه اقتصادی، در سرزمین‌های اشغالی در حوزه‌های مختلف از جمله تولید انرژی، آب، فضا، مراقبت‌های بهداشتی، فناوری و کشاورزی خبر داد.

البته از آن زمان تاکنون، معاملات متعددی بین دو کشور انجام گرفته است. آشر فردمن، مدیر عامل شرکت گلف-اسرائیل گرین ونچرز، گفت: «دیدن همه آنچه در زمینه پایداری انجام شده است و مشاهده همه ایده‌ها در حال تحقق در یک موقعیت واقعی قابل توجه است». همچنین هدی نونو، سفیر اسبق بحرین در ایالات متحده نیز اظهار داشت: «امضای توافقنامه ابراهیم بدون شک یکی از بزرگترین نقاط عطف خاورمیانه در طول زندگی ما خواهد بود و روابط اقتصادی بین رژیم صهیونیستی و بحرین همچنان در حال توسعه است» (Yellinek, 2021:1).

براندون فریدمن^۳ مدیر تحقیقات مرکز موشه دایان، دانشگاه تل‌آویو معتقد است: سرمایه‌گذاری و معاملات تجاری با امارات و بحرین فرصت‌های اقتصادی قابل توجهی را برای فناوری پیشرفته رژیم صهیونیستی و همچنین صنایع دفاعی- نظامی و گردشگری این رژیم نشان می‌دهد. به‌طور خاص، فرصت‌های سرمایه‌گذاری مشترک عمده‌ای در دفاع سایبری، تکنولوژی پیشرفته، فناوری غذایی، نمک‌زدایی آب و انرژی‌های تجدیدپذیر وجود دارد (Brandon, 2021).

اما سؤالی که مطرح است این است که پیامد اقتصادی پیمان ابراهیم بر جمهوری اسلامی ایران چیست؟ در پاسخ به این سؤال بایستی اذعان نمود که با توجه به حضور بازرگانان و شرکت‌های بسیار زیاد کارآفرین ایرانی در امارات و روابط اقتصادی بالای ایران با این کشور که به‌عنوان مثال در سال ۲۰۱۹ مبلغی در حدود ۸/۳ میلیارد دلار بود، روابط نزدیک کشورهای حوزه خلیج فارس و به‌ویژه امارات با رژیم صهیونیستی می‌تواند از نظر اقتصادی برای تهران آسیب‌زا باشد. به‌خصوص این که امارات به منزله کشوری برای دور زدن تحریم‌ها به شمار می‌آید که این مورد با حضور رسمی رژیم صهیونیستی در این کشور می‌تواند با مشکلاتی مواجه شود و معضلات اقتصادی ایران را دوچندان نماید. از طرف دیگر با توجه به این که روابط ایران و رژیم صهیونیستی مبتنی بر حاصل جمع صفر می‌باشد، به هر میزان که نفوذ رژیم صهیونیستی در کشورهای عربی و به‌ویژه پادشاهی‌های خلیج فارس بیشتر شود؛ به همان میزان از نفوذ اقتصادی و قدرت نرم ایران در این کشورها کاسته می‌شود. زیرا شکل‌گیری روابط گسترده اعراب با رژیم صهیونیستی پتانسیل اقتصادی زیادی را برای دولت یهود در زمینه‌های

-
1. Asher Fredman
  2. Houda Nonoo
  3. Brandon, Friedman

وسیعی از جمله تجارت، امنیت، گردشگری، مالی، ارتباطات، فن آوری، بهداشت و تغییرات محیط زیست ایجاد می‌کند (مقومی و حاتمی‌نژاد، ۱۴۰۱: ۳۴۶).

۲- شکسته شدن قبح روابط رسمی با رژیم صهیونیستی:

امارات را باید نخستین شالوده شکن کشورهای خلیج فارس در برقراری روابط با رژیم صهیونیستی قلمداد کرد. مسئله‌ای که نیاز به شهادت زیادی از سوی شیخ‌نشینان امارات داشته است. در این میان حتی عربستان به‌عنوان زمامدار جهان اهل سنت نیز که در اتحادی کاملاً راهبردی با آمریکا به سر می‌برد، تا حد بسیار زیادی جرأت آشکار کردن روابط با رژیم صهیونیستی را نداشته و بن‌سلمان همواره با هماهنگی کامل با سران آمریکا و از روش‌های گوناگون و پنهانی با سران رژیم صهیونیستی گفتگو کرده است (Koelbl, 2020: 140-139). از این رو این اقدام امارات به‌نوعی، قبح برقراری روابط با صهیونیست‌ها را از میان برده است. به همین دلیل باید منتظر برقراری روابط دیگر اعراب حاشیه نشین خلیج فارس با سران صهیونیستی باشیم؛ همان گونه که بلافاصله بحرین و دو کشور عرب-آفریقایی مراکش و سودان هم به روابط سیاسی با صهیونیست‌ها مبادرت کردند. عادی شدن روابط اعراب خلیج فارس با صهیونیست‌ها در گام نخست به فراموشی آرمان‌های قدس از سوی آنان منجر خواهد شد و در گام دوم خلیج فارس را یقیناً جولانگاه نظامی - امنیتی - اقتصادی این رژیم خواهد کرد (عالیشاهی و همکاران: ۱۳۹۹: ۱۶۳).

بنیامین نتانیاهو نخست وزیر رژیم صهیونیستی برخلاف سایر نخست وزیرهای این رژیم، از تجربه دیپلماتیک بالاتری برخوردار است. وی همواره گسترش روابط رسمی با آمریکای لاتین، آفریقا و غرب آسیا را پیگیری می‌کرد. یکی از اهداف اساسی نتانیاهو جهت تقویت مشروعیت حضور منطقه‌ای رژیم صهیونیستی شکستن قبح رابطه رسمی با این رژیم و استفاده از آن جهت تقویت موقعیت داخلی خود و رژیم صهیونیستی در سطح منطقه است. (عباسی خوشکار، امیر، ۱۳۹۹: ۶).

۳- شکل‌گیری دومینوی روابط رسمی با رژیم صهیونیستی:

علنی شدن روابط امارات و رژیم صهیونیستی و تقویت روند عادی‌سازی روابط با آن، عملاً منجر به از بین رفتن تابو مذاکره با این رژیم می‌شود و ممکن است بسیاری از دولت‌های عرب و مسلمان منطقه و حتی فرامنطقه همچون کشورهای مسلمان شرق آسیا را به این سمت هدایت کند تا مشروعیت رژیم صهیونیستی را به‌عنوان یک دولت مستقل در خاورمیانه بپذیرند (مقومی و حاتمی‌نژاد، ۱۴۰۱: ۳۳۵)..

البته عادی‌سازی روابط کشورهایمانند امارات، بحرین، عربستان و عمان با رژیم صهیونیستی از سال‌ها و دهه‌های قبل در قالب دیپلماسی پنهان آغاز شده بود. اما این روند طی سال‌های اخیر از حالت مخفیانه و محرمانه خارج شده و جنبه آشکار به خود گرفته است. دیدار

نتانیاهو از عمان و ملک قابوس در اکتبر ۲۰۱۸ و امضای قرارداد صلح رژیم صهیونیستی با امارات عربی و بحرین در واشنگتن تحت عنوان «صلح ابراهیم» در ۱۳ آگوست ۲۰۲۰ گواهی بر این ادعای باشد. در همین رابطه امارات سومین کشور عربی پس از مصر و اردن است که اقدام به عادی سازی روابط دیپلماتیک با تلاویو کرده است. هرچند این کشور پیش‌تر در قالب اقداماتی نظیر پایان دادن به اجرای تحریم‌های ثانویه اتحادیه عرب در سال ۱۹۹۴، اجازه تاسیس دفتر دیپلماتیک به رژیم صهیونیستی در ابوظبی در سال ۲۰۱۵ (برای تسهیل در مشارکت این رژیم در آژانس بین‌المللی انرژی تجدید پذیر)، اجازه حضور کاتر وزیر وقت امور خارجه رژیم صهیونیستی، برای شرکت در نشست سازمان ملل در مورد تغییر آب و هوا در ابوظبی در ژوئن ۲۰۱۹، گام‌های پنهانی اولیه را برداشته بود (قادری حاجت و همکاران، ۱۳۹۹: ۳۱)

با این وجود پیش از بررسی روابط رژیم صهیونیستی با کشورهای عرب حاشیه خلیج فارس (امارات و بحرین) باید نگاهی اگرچه مختصر به روند سازش و مصالحه اعراب با این رژیم بیان داشتیم. به‌طور کلی می‌توان به سه نوع مصالحه در این رابطه اشاره نمود: نخست پیمان کمپ دیوید بین مصر و رژیم صهیونیستی دوم صلح اردن با رژیم صهیونیستی که مشهور به توافقنامه وادی عربیه است و سوم مذاکرات اعراب و صهیونیست‌ها به مسئله فلسطین (عالیشاهی و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۵۵-۱۵۴). با رسمی شدن روابط مصر و اردن با رژیم صهیونیستی و به‌دنبال آن پس از سال‌ها، امارات با این رژیم، شکل‌گیری دومین روابط رسمی دولت‌های عربی با رژیم صهیونیستی آغاز شده است. البته شکل‌گیری این دومینو به تقویت بازدارندگی رژیم صهیونیستی نیز کمک خواهد کرد. زیرا در بعد بازدارندگی منطقه‌ای در سند راهبردی ارتش رژیم صهیونیستی در سال ۲۰۱۵ علاوه بر قدرت نظامی ابزارهای نرم منطقه‌ای شامل برقراری روابط با کشورهای منطقه غرب آسیا به‌عنوان فرصتی برای بازدارندگی بیشتر ذکر شده است. (اختیاری امیری و محمدی، ۱۴۰۰: ۱۴۳)

۴- تاثیر گذاری بر نظم ژئوپلیتیکی منطقه

کشورهای عرب منطقه خلیج فارس رژیم صهیونیستی را شریکی بالقوه برای رویارویی با رقیبان منطقه‌ای خود از جمله ایران و ترکیه و همچنین دامنه نفوذ بر سیاست خاورمیانه‌ای آمریکا می‌دانند (غلام نیا و پیرمحمدی، ۱۳۹۹: ۱۲۵). بنابراین اقدام به ائتلاف سازی و یا به عبارتی عادی سازی روابط با رژیم صهیونیستی نموده‌اند.

عادی سازی روابط کشورهای عربی حاشیه خلیج فارس با رژیم صهیونیستی نه تنها تابوی روابط با این رژیم را از بین برده است، بلکه شرایط را برای شکل‌گیری بلوک‌بندی ژئوپلیتیک علیه ایران فراهم ساخته است. در حال حاضر تهدیدات ایران نقطه اشتراک اغلب کشورهای شیخ‌نشین منطقه و رژیم صهیونیستی محسوب می‌شود. به همین دلیل طی یک دهه گذشته تمایل به ائتلاف‌سازی بین کشورهای عرب حاشیه خلیج فارس و رژیم صهیونیستی، به‌ویژه در

قبال فعالیت‌های هسته‌ای و نفوذ فزاینده منطقه‌ای ایران، افزایش یافته است. همین موضوع منجر به «وابستگی متقابل امنیتی» در میان شیخ نشین‌های خلیج فارس و بین آن‌ها و رژیم صهیونیستی در قبال تهدیدات ایران شده است. آن‌ها بر این اعتقادند که سیاست‌های منطقه‌ای ایران منیت منطقه را تهدید کرده و منجر به بی‌ثباتی منطقه‌ای شده است. بنابراین می‌توان استنتاج نمود که ائتلاف عبری-عربی به یک دردسر استراتژیک برای ایران تبدیل شده است که مسیر حفظ و تقویت مناسبات با همسایگان جنوبی را برای تهران مشکل نموده است (اختیاری امیری و محمدی، ۱۴۰۰: ۱۴۴).

از سوی دیگر اشتراک منافع ژئوپلیتیکی رژیم صهیونیستی و امارات متحده را می‌توان در مخالفت با جریان مقاومت و اخوانی در منطقه مشاهده نمود. آویگدور لیبرمن وزیر جنگ وقت رژیم صهیونیستی مشارکت امارات در قطع روابط با قطر را فرصتی ویژه برای متحد کردن تلاش‌های این کشور با رژیم صهیونیستی ارزیابی و تاکید کرد که محاصره قطر باعث می‌شود رژیم صهیونیستی بتواند دست همکاری خود را در روند جنگ ضد تروریسم به سوی این کشورها دراز کند. (عباسی خوشکار، امیر، ۱۳۹۹: ۵).

۵- نفوذ بحران ناامنی به تمامی کشورهای حاشیه خلیج فارس:

نزدیک شدن رژیم صهیونیستی به مرزهای جمهوری اسلامی ایران و سایر متحدین آن در منطقه، مرزهای تمام کشورهای منطقه دستخوش بحران‌های امنیتی خواهد شد. این مسأله زمانی رنگ و بوی واقع‌تری به خود می‌گیرد که پس از ترور شهید سپهبد قاسم سلیمانی، فرمانده نیروی قدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، جمهوری اسلامی ایران و تمامی شبه نظامیان وابسته به جریان مقاومت از حزب الله لبنان گرفته تا شبه‌نظامیان یمن و عراق، وعده جبران این ترور را به مسئولین آمریکایی و متحدین آن را در منطقه داده و در ادامه، تمامی پایگاه‌های نظامی آمریکا در منطقه اعم از عربستان سعودی، عراق، امارات، قطر، عمان و بحرین را رصد نظامی و اطلاعاتی کرده‌اند (عالیشاهی و فروزان، ۱۳۹۸: ۱۷۲). در کنار این مسأله، قدرت موشکی انصارالله یمن (که توسعه روز افزونی یافته تا حدی که قادر به هدف قراردادن سرزمین‌های اشغالی از صناعا می‌باشد). ساختار و قوای فزاینده شبه نظامیان شیعی در عراق (همچون کتائب حزب الله، عصائب اهل حق، شبکه شیعی، حزب الله عراق و ده‌ها گروه نظامی دیگر)، به راحتی قادر به ناامن کردن مرزهای عربستان سعودی می‌باشند. همچنین، قدرت موشکی فزاینده حزب الله لبنان که توانایی شلیک ۱۵۰ هزار موشک پیشرفته به رژیم

صهیونیستی را دارد، همگی حاکی از نفوذ بحران ناامنی در منطقه می‌باشد (برزگر و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۰۰).

۶- دوقطبی شدن بیش از پیش خاورمیانه:

حضور رژیم صهیونیستی در خلیج فارس یقیناً تنش‌های امنیتی و نظامی را میان جبهه عبری - عربی و جبهه مقاومت منطقه به بیشترین میزان خود خواهد رساند؛ جمهوری اسلامی ایران، انصارالله یمن، عراق، سوریه و حزب‌الله لبنان در مقابل محور عربستان سعودی، رژیم صهیونیستی، امارات، عمان و بحرین. بازخورد این مسأله در سه موضوع مهم تشدید فعالیت - های جاسوسی، تعمیق شکاف‌ها میان جبهه عبری - عربی و جبهه مقاومت شیعیان و دوم توسعه میلیتاریزم در خلیج فارس صورت خواهد پذیرفت. در واقع غرب با یک برنامه تبلیغاتی گسترده پیرامون ایران هراسی و تروریسم، به دنبال تبدیل دلارهای نفتی در این منطقه به یک انبار بزرگ تسلیحاتی جهان است (برزگر و همکاران، ۱۴۰۰: ۹۹).

پیامدهای منفی تاثیرگذار پیمان ابراهیم بر امنیت ملی جمهوری اسلامی

ایران:

گرچه تمامی پیامدهای منطقه‌ای پیمان ابراهیم که در بالا به آن‌ها اشاره شد به نوعی امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران را تحت تاثیر خود قرار خواهند داد، اما به نظر می‌رسد پیامدهای ذیل تاثیر بیشتری بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران داشته باشد.

۱- عدم شکل‌گیری رژیم و ترتیبات امنیتی پایدار در خاورمیانه:

منطقه خاورمیانه، در سال‌های اخیر در معرض تغییر و تحولات بنیادین بوده است؛ به گونه‌ای که این تحولات، موجب تغییر نظام امنیتی و توازن قوا، ایجاد الگوی تخصیصی و رقابت در خاورمیانه شده است. در همین راستا، ایجاد یک رژیم امنیتی مبتنی بر همکاری همه جانبه کشورهای منطقه می‌تواند این وضعیت را تغییر داده و در نهایت به ایجاد صلح در منطقه منجر شود؛ هرچند که در شرایط کنونی، این همکاری بعید به نظر می‌رسد (اسدی، ۱۳۹۷: ۳-۱). در این میان، کشور ایران به علت ویژگی‌های ژئوپلیتیکی و ژئواکومونیکسی خود و همچنین اهداف و آرمان‌های جهانی، با وجود کارشکنی‌های کشورهای منطقه، در ایجاد یک رژیم و ترتیبات امنیتی درون منطقه‌ای و گره زدن امنیت خود به کشورهای فرامنطقه‌ای و فراهم کردن زمینه دخالت آنان در ترتیبات امنیتی منطقه که به عنوان یکی از موانع اصلی تشکیل رژیم امنیتی پایدار منطقه‌ای مطرح شده است، ایران همواره از تشکیل یک رژیم امنیتی پایدار در چارچوب مشخص و در راستای منافع دول منطقه حمایت کرده است. برای تحقق این امر، کشور ایران با ارائه طرح‌های مختلف، سعی در اعتماد سازی و کمک به حل منازعات در منطقه کرده است که می‌توان به جدیدترین مورد آن؛ یعنی طرح صلح هرگز اشاره کرد که دربرگیرنده امنیتی پایدار و جمعی برای تمام کشورهای منطقه و ایجاد زمینه‌های همکاری و کاهش منازعات

مذهبی و فرقه‌ای می‌باشد، اما اقدامات انجام شده ایران به دلیل موج ایران هراسی فزاینده از سوی برخی کشورها مانند آمریکا و رژیم صهیونیستی، همواره با ناکامی مواجه شده است. اکنون با حضور مستقیم این رژیم در ترتیبات امنیت منطقه و ایجاد یک شکاف عمیق‌تر در روابط این کشورها، تحقق رؤیای دیرینه ایران برای ایجاد رژیم و ترتیبات امنیتی پایدار برای مقابله با دشمنان خارجی و منطقه‌ای جهان اسلام و به خصوص رژیم صهیونیستی دست نیافتنی- تر شده است (زیبایی و همکاران، ۱۴۰۰: ۵۰).

۲- نزدیکی رژیم صهیونیستی به مرزهای امنیتی جمهوری اسلامی ایران و افزایش توان بازدارندگی آن:

شکل‌گیری توافقات ابراهیم و حضور مستقیم رژیم صهیونیستی در کنار مرزهای جغرافیایی ج.ا.ایران، منجر به افزایش قدرت رژیم صهیونیستی جهت ضربه زده به ایران شده و امکان ناامنی مرزهای جنوبی کشورمان را افزایش می‌دهد (مقومی و حاتمی‌نژاد، ۱۴۰۱: ۳۳۸). براندون فریدمن^۱ مدیر مرکز تحقیقات موشه دایان (MDC)، دانشگاه تل آویو معتقد است: این توافق به رژیم صهیونیستی ابزاری برای حفظ نمایندگی رسمی در خلیج فارس، در فاصله اندکی از سواحل دشمن اصلی خود در منطقه، یعنی ایران، می‌دهد. رژیم صهیونیستی قول همکاری راهبردی با امارات و بحرین را می‌دهد که تقریباً این رژیم را به مرزهای ایران نزدیک می‌کند، همانطور که ایران با شرکای خود در لبنان، سوریه و غزه به مرزهای رژیم صهیونیستی نزدیک است. در دهه گذشته، رژیم صهیونیستی در عراق، لبنان و سوریه جنگی در مقیاس پایین با ایران داشته است. این نگرانی وجود دارد که شرکای ایران در یمن ممکن است رژیم صهیونیستی را نیز هدف قرار دهند. همکاری راهبردی با بحرین و امارات امکان دسترسی راحت رژیم صهیونیستی به طولانی‌ترین مرز ایران در امتداد خلیج فارس و دریای عمان را فراهم می‌کند. (Friedman, 2021).

خوشه خلیج فارس یکی از مهمترین خوشه‌های امنیتی در بازدارندگی منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران محسوب می‌شود. رسمی شدن روابط امارات و رژیم صهیونیستی به افزایش نفوذ امنیتی آشکار این رژیم در مرزهای جنوبی کشور و خوشه خلیج فارس منجر خواهد شد و در کنار تهدیدات نظامی، اقتصادی، جاسوسی و سایبری می‌تواند قدرت بازدارندگی رژیم صهیونیستی را

۱- دکتر براندون فریدمن، مدیر تحقیقات در مرکز موشه دایان برای مطالعات خاورمیانه و آفریقا در دانشگاه تل آویو است. براندون همچنین سردبیر مجله مرکز دایان بوستان: بررسی کتاب خاورمیانه است.

در مقابل ایران افزایش و به همان میزان قدرت بازدارندگی ج.ا.ایران را کاهش دهد(مقومی و حاتمی‌نژاد، ۱۴۰۱: ۳۳۸).

۳- پیوستن رژیم صهیونیستی به حوزه سنتکام (CENTCOM)؛

پیوستن رژیم صهیونیستی به حوزه سنتکام (ستاد فرماندهی مرکزی آمریکا در منطقه خاورمیانه و شرق آفریقا و آسیای مرکزی) یکی از نتایج توافق ابراهیم به‌شمار می‌رود. از این رو پیوستن رژیم صهیونیستی به این حوزه می‌تواند از لحاظ راهبردی برای جمهوری اسلامی ایران در درازمدت باشد. حوزه سنتکام می‌تواند مزایای بسیاری برای محور عبری-عربی - غربی داشته باشد؛ چراکه با چنین تحولی، یکپارچگی و انسجام این محور در منطقه بیشتر شده و منجر به ادغام بیشتر ارتش رژیم صهیونیستی با نیروهای آمریکایی و شرکایش در منطقه می‌شود و همچنین به محلی برای برقراری ارتباط دیگر کشورهای عربی با این رژیم می‌شود. پیوستن رژیم صهیونیستی به حوزه سنتکام، امکان شکل‌گیری یک شبکه منطقه‌ای اطلاعاتی، راداری و هشدار علیه حملات موشکی، پهپادها و موشک‌های کروز محور مقاومت را افزایش داده و عرصه را برای همکاری بیشتر محور عبری-عربی - غربی فراهم می‌سازد(مقومی و حاتمی‌نژاد، ۱۴۰۱: ۳۴۰).

۴- چالش برنامه هسته‌ای ایران:

برنامه هسته‌ای ایران، یکی از موارد اختلاف بین ایران و اعراب است. این برنامه، اصولاً جنگ بین ایران و آمریکا و متحد اصلی آمریکا در خاورمیانه یعنی رژیم صهیونیستی است. در واقع، این متغیر به‌عنوان مهمترین عامل ایجاد تنش بین ایران و آمریکا طی سال‌های اخیر بوده است. البته دست‌یابی به توافقی دوجانبه در این مورد، علاوه بر این که می‌تواند روابط ایران و آمریکا را بهبود بخشد، به همان سان نیز می‌تواند بر روابط ایران و اعراب به خصوص عربستان تأثیرگذار باشد و به کاهش تنش منجر شود. عربستان سعودی و دیگر کشورهای عرب منطقه خلیج فارس نیز همیشه نگران دست‌یابی ایران به سلاح هسته‌ای بوده‌اند. از این رو برداشت‌های متفاوت ایران و اعراب، از چشم‌اندازهای امنیت در منطقه خلیج فارس، پرونده هسته‌ای ایران را تحت تأثیر قرار داده است. این دیدگاه، دارای دو وجه قابل توجه توجیه است که ایران همچنان در مرکز امنیت خلیج فارس است و نقش نگهبان امنیتی را در این منطقه بر عهده دارد و امنیت این منطقه، با امنیت داخلی آن تفاوتی ندارد و امنیت خلیج فارس نیز امنیت ایران محسوب می‌شود. این اصل را باید هم کشورهای منطقه - ای و هم قدرت‌های خارجی بپذیرند. این برداشت، از ایران به‌عنوان یک تهدید برای این کشورها مجموعه‌ای از عوامل؛ از جمله عوامل ژئوپلیتیکی مانند اندازه ارضی ایران، جمعیت گسترده و قدرتمند، قدرت نظامی هراسناک با پشتوانه موشک‌های دوربرد و عزم ایرانیان برای به‌دست آوردن

یک موقعیت هژمونیک در منطقه خاورمیانه و خلیج فارس نشأت گرفته است. مجموع این عوامل باعث شده است تا رهبران کشورهای عرب خلیج فارس، برای مقابله با تهدید و نفوذ ایران، به دنبال روابط نظامی و سیاسی با ایالات متحده باشند (زیبایی و همکاران، ۱۴۰۰: ۴۸)

نتیجه گیری

ظهور رژیم صهیونیستی در غرب آسیا معادلات امنیتی این منطقه را پیچیده کرده است. جمهوری اسلامی ایران به عنوان یکی از قدرت‌های اصلی این منطقه، همواره با تهدیدات امنیتی رژیم صهیونیستی مواجه بوده و این رژیم یکی از چالش‌های کلیدی سیاست خارجی و امنیت ملی ایران محسوب می‌شود. طی دهه‌های اخیر، روابط کشورهای عرب خلیج فارس و رژیم صهیونیستی از تقابل تاریخی به همکاری رسمی و علنی تغییر یافته است. در این تحول، تهدیدات ایران نقش محوری داشته و به عنوان حلقه اتصال جناح عبری-عربی عمل کرده است. نخبگان سیاسی منطقه با تأکید بر اولویت مقابله با نفوذ ایران، تلاش کرده‌اند توازن قدرت منطقه‌ای را تغییر داده و اتحادهای جدیدی ایجاد کنند. رژیم صهیونیستی با این رویکرد به دنبال خروج از انزوای منطقه‌ای، مشروعیت‌سازی، و افزایش حضور راهبردی در خلیج فارس است. کشورهای عربی نیز این همکاری‌ها را فرصتی برای تقویت امنیت داخلی، افزایش توان اقتصادی و فناوری، و حفظ موقعیت سیاسی خود می‌دانند. این تغییرات، که با حمایت مستقیم آمریکا و تسریع توسط ترامپ صورت گرفته، می‌تواند پیامدهای جدی برای ایران داشته باشد؛ از جمله تعمیق شکاف با همسایگان عرب، تقویت رویکرد ایران‌هراسی، ورود رژیم صهیونیستی به بازار انرژی خلیج فارس، و تغییر ساختار امنیتی منطقه. ایران برای مقابله با این تهدیدات باید راهبردهای مؤثری اتخاذ کند؛ از جمله جلوگیری از گسترش روابط رژیم صهیونیستی با کشورهای عرب، تقویت دیپلماسی منطقه‌ای، و ایجاد ائتلاف‌های ضد صهیونیستی. همچنین، بهره‌گیری از ظرفیت‌های مردمی و رسانه‌ای، افزایش توان دفاعی و تهاجمی، و تمرکز بر مقابله جهانی با روند عادی‌سازی روابط می‌تواند راهکارهای مؤثری باشد. در نهایت، ایران باید درک کند که پیمان ابراهیم تنها یک توافق اقتصادی نیست، بلکه بستر جدیدی برای تقویت جایگاه ژئوپلیتیکی رژیم صهیونیستی و کاهش نفوذ منطقه‌ای ایران فراهم می‌کند.

استناد به این مقاله: شاه رضائی، محمدحسن، گودرزی، مهناز، ایزدی، جهانبخش. (۱۴۰۳). پیمان ابراهیم و پیامدهای منطقه‌ای آن برای امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه علمی رهیافت انقلاب اسلامی، ۱۸(۶۹۸)، ۲۸۱-۳۰۸.

The Islamic Revolution Approach Quarterly is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

منابع و مآخذ:

- ۱- آدمی، علی و نظیفی نائینی، نازنین، (۱۳۹۷)، "رژیم صهیونیستی و عربستان سعودی: عصر جدیدی از همکاری دوجانبه"، *فصلنامه پژوهش‌های راهبردی سیاست*، سال هفتم شماره ۲۷، پیاپی ۵۷.
- ۲- آفاجانی منقاری، پوریا، اشرفی، اکبر و توحیدفام، محمد، (۱۴۰۱)، "پیمان ابراهیم، کنش فعال ایران در غرب آسیا و مداخله فرامنطقه‌ای ایالات متحده"، *فصلنامه علمی پژوهشی علوم سیاسی، دانشگاه باقرالعلوم*، سال بیستم، شماره ۷۹.
- ۳- ایوب، محمد، (۱۳۹۶)، "خاورمیانه در آستانه فروپاشی"، ترجمه: شیدا سرمدی، انتشارات آوند دانش، تهران.
- ۴- احمدیان، حسن، (۱۳۹۹)، "گذر عربستان از دولت وهابی به وهابیت دولتی"، *فصلنامه سیاست جهانی*، سال سوم شماره: ۹.
- ۵- اختیاری امیری، رضا و محمدی، محمدرضا، (۱۴۰۰)، "تاثیر مناسبات رژیم صهیونیستی با کشورهای حوزه خلیج فارس بر سیاست همسایگی ایران"، *فصلنامه سیاست خارجی*، سال سی و پنجم، شماره: ۳.
- ۶- اسدی، رضا، (۱۳۹۷)، "چشم‌انداز تغییرات سال جاری در غرب آسیا چگونه است؟ (در باره رژیم امنیتی خاورمیانه)"، قابل دسترسی در: <https://Farhikhtegandaily.com/> 19178
- ۷- بابایی، محمد و میروسی، میرعلی، (۱۴۰۰)، "تاثیر پیامد صلح ابراهیم بر مجموعه امنیتی منطقه‌ای خاورمیانه"، *فصلنامه علمی مطالعات فرهنگ دیپلماسی*، سال اول، شماره: ۱.
- ۸- برزگر، ابراهیم، خرمشاد، محمداقبر، رهبر، عباسعلی و عالیشاهی، عبدالرضا، (۱۴۰۰)، "ریشه‌ها و پیامدهای امنیتی نفوذ رژیم صهیونیستی در خلیج فارس با تأکید بر نقش محوری محمدبن سلمان"، *فصلنامه آفاق امنیت*، سال چهاردهم، شماره: ۵۲.
- ۹- پیرمحمدی، سعید، طاهری، طاهر و باباتبار، ابوالقاسم، (۱۴۰۱)، "تاثیر طرح توافق ابراهیم بر امنیت محور مقاومت در منطقه غرب آسیا در دوره ترامپ"، *فصلنامه آفاق امنیت*، سال پانزدهم، شماره: ۵۴.
- ۱۰- حسن‌نیامقدم، سیدعباس، قانیدی، محمدرضا، دهشیری، محمدرضا، کشیشیا نسیرکی، گارینه، (۱۳۹۹). "بررسی مؤلفه‌های راهبردی مقاومت در اندیشه مقام معظم رهبری"، *فصلنامه پژوهش‌های سیاسی و بین‌المللی*، سال یازدهم شماره: ۴۵.
- ۱۱- دیویدسون کریستوفر مایکل، (۱۳۹۳)، "دومینوی سقوط در خلیج فارس: بیاباری چهارم در خاورمیانه"، ترجمه سید محمد هوشی سادات، انتشارات موسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران.
- ۱۲- زمانی، محسن و نیاکوئی، سید امیر، (۱۳۹۸)، "واکاوی عوامل مؤثر بر خروج ایالات متحده از برجام"، *فصلنامه مطالعات روابط بین‌الملل*، سال دوازدهم، شماره: ۴۵.
- ۱۳- زیباکلام، صادق، (۱۳۹۰)، "تولد اسرائیل"، تهران، انتشارات روزنه.
- ۱۴- زیبایی، مختار، نصری، زبیره و رستمی، فرزاد (۱۴۰۰)، "پیامدهای فرآیند عادی سازی مناسبات اعراب و رژیم صهیونیستی بر محیط امنیتی ج.ا. ایران (۲۰۱۰-۲۰۲۱)"، *فصلنامه علمی مطالعات سیاسی جهان اسلام*، سال دهم، شماره: ۳.
- ۱۵- چلداوی، زینب، (۱۴۰۱)، "پیامدهای منطقه‌ای و بین‌المللی توافق ابراهیم"، قابل دسترسی در: <https://www.ipis.ir/portal/newsview/714223/>
- ۱۶- سقائیان، سیدعلی، (۱۴۰۱)، "افزانات جدید ژئوپلیتیکی علیه ایران"، قابل دسترسی در: <https://www.sharghdaily.com/>
- ۱۷- لیتل، ریچارد، (۱۳۸۹)، "تحول در نظریه‌های موازنه قوا"، ترجمه غلامعلی چکنی زاده، چاپ اول، تهران: انتشارات موسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر.
- ۱۸- عالی‌شاهی، عبدالرضا و فروزان، یونس، (۱۳۹۸)، "تشدید تعامل‌گرایی ایالات متحده و جمهوری اسلامی ایران در پسا ناآرامی‌های غرب آسیا؛ پیامدهای ترور سرلشکر قاسم سلیمانی"، *فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای سیاسی*، سال چهارم شماره: ۱۳.
- ۱۹- عالی‌شاهی، عبدالرضا، فروزان، یونس و سلیمانی سوچلمانی، حمید (۱۳۹۹)، "تاثیراتلاف راهبردی امارات و رژیم صهیونیستی بر امنیت خلیج فارس"، *فصلنامه علمی آفاق امنیت*، سال سیزدهم، شماره: ۴۹.
- ۲۰- عباسی خوشکار، امیر، (۱۳۹۹)، "عادی سازی روابط امارات متحده عربی و رژیم صهیونیستی؛ پیامدهای سیاسی، امنیتی و نظامی"، قابل دسترسی در: <https://csr.ir/fa/news/1047>.
- ۲۱- عطاری، سعید و ابراهیمیان نجف آبادی، مهرداد، (۱۴۰۱)، "محیط زیست خاورمیانه و پیمان ابراهیم: بررسی نقش عادی سازی روابط امارات متحده عربی و بحرین با رژیم اسرائیل در کاهش بحران‌های آب و کشاورزی این کشورها"، *فصلنامه مطالعات بین‌المللی*، سال نوزدهم، شماره: ۲.
- ۲۲- غلام‌نیا، هادی و پیرمحمدی، سعید، (۱۳۹۹)، "تحول در سیاست منطقه‌ای امارات متحده عربی؛ رهیافت محمد بن زاید"، *فصلنامه علمی آفاق امنیت*، دوره ۱۳، شماره: ۴۹.
- ۲۳- قادری حاجت، مصطفی، جودی، حسین و حیدریان سجادی، (۱۳۹۹)، "تبیین ژئوپلیتیکی بازساخت ریموند در چارچوب صلح ابراهیم"، *فصلنامه آمایش سیاسی فضا*، دوره ۳، شماره: ۱.
- ۲۴- مشیرزاده، حمیرا؛ (۱۳۸۴)، "تحول در نظریه‌های روابط بین‌الملل"، انتشارات سمت، تهران.
- ۲۵- مظاهری، محمد مهدی، (۲۰۲۱)، "آینده پیمان ابراهیم و راه‌های پیش روی ایران"، مرکز بین‌المللی مطالعات صلح.
- ۲۶- مقومی، امیررضا و حاتم‌نژاد، محمد، (۱۴۰۱)، "پیمان ابراهیم فصلی جدید در روابط رژیم صهیونیستی با جهان عرب"، انتشارات موسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر، تهران.
- ۲۷- منصور، جهانگیر، (۱۳۹۶)، "اقتون اساسی جمهوری اسلامی ایران"، تهران، نشر دیدآور، چاپ صد و بیستم.

-tensions-inside-a-mixed-jewish-arab-city-in-israel

10. Massalha, M. (2022) Economic Effects of Regional Economic Integration: The Case of the Abraham Accords. *Open Journal of Political Science*, Vol. 12, No.4, Pp702-717.

11- Rahman, Omar, (2021), "The Emergence of GCC-Israel Relations in a Changing Middle East", Brookings, July 28,

12. Sanam, Vakil and Neil, Quilliam, (2023), "The Abraham Accords and Israel-UAE normalization Shaping a new Middle East", Middle East and North Africa Programme, Chatham House.

13. Wagenheim, Mike, (2021), "Abraham Accords Principals Tout Normalization's Economic Benefits", Washington DC.

14. Yellinek, Roie, (2021), "The Abraham Accords one year on", the Middle East Institute, access in <https://www.mei.edu/publications/>

15. Yossef, A. (2021), "The Regional Impact of the Abraham Accords", Modern War Institute, West Point, NY. access in <https://mwi.usma.edu/after-the-abraham-accords-what-next>.

16. Zargham Khosravi, S., Zakerian, M., Barzegar, K., Kazemizand, S. (2020). "The Impact of the Iranophobia Project on the Strategy of the New Israeli Regions", *International Studies Journal (ISJ)*, 16 (4), 67-86. (In Persian).

Adami, A., & Nazifi Naeini, N. (2018). The Zionist regime and Saudi Arabia: A new era of bilateral cooperation. *Strategic Research on Politics Quarterly*, 7(27), 57. (in Persian)

Aghajani Mongari, P., Ashrafi, A., & Tohidfam, M. (2022). The Abraham Accord, Iran's active engagement in West Asia, and U.S. extraregional intervention. *Political Science Quarterly*, Baqir al-Uloom University, 20(79). (in Persian)

Ayoub, M. (2017). *The Middle East on the brink of collapse* (S. Sarmadi, Trans.). Avand Danesh Publications. (in Persian)

Ahmadian, H. (2020). The transition

۲۸- میدل ایست نیوز، (۲۰۲۲)، "قراردادهای ۳ میلیارد دلاری اسرائیل با کشورهای پیمان ابراهیم"، قابل دسترسی در: <https://mdeast.news>

۲۹- نجات، سیدعلی، (۱۳۹۷)، "تسریع روند عادی سازی روابط رژیم صهیونیستی با کشورهای عربی؛ دلایل و پیامدها"، انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی.

۳۰- نیاکویی، سیدامیر و ویدا، حاجی، (۱۳۹۶)، "تاثیر خیزش های عربی خاورمیانه بر الگوی روابط ایران و ترکیه (۲۰۱۷-۲۰۱۱)", فصلنامه پژوهش های روابط بین الملل، دوره نخست، شماره: ۲۵.

1. Amr, Yossef, (2021), "the regional impact of Abraham Accords", *Modern War Institute Report*, Series 2021, no:2.

2. Astorino-Courtois, Allison, (2020). "The Abraham Accords and Iran's Unconventional Warfare Activities", NSI Virtual Think Tank.

3. Brandon, Friedman, (2021), "Israeli-Arab Normalizations: An Inflexion Point for the Middle Eastern Politics", *Montaigne institute*.

4. Elie, Podeh, (2018), "Saudi Arabia and Israel: From Secret to Public Engagement, 1948-2018", *Middle East Journal* 72, no: 4.

5. Fulton, Jonathan & Yellinek, Roie, (2021), "UAE-Israeli diplomatic normalization: a response to a turbulent Middle East region", *Comparative strategy*, Volume 40, 2021 - Issue 5.

6. Hashmi, S. (2020), "Coronavirus Threatening Expat Exodus from the UAE" <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-54418336>.

7. Koelbl, Sussane. (2020). "Behind the Kingdom's Veil: Inside the New Saudi Arabia under Crown Prince Mohammed bin Salman (Middle East history and travel, For Readers of Blood and Oil)", London: Mango Publications

8. Leonardo, Jacopo, Maria, Mazzucco and Kristian, Alexander, (2022), "The Abraham Accords two years on: from ambition to reality", *Real Institute Elcano*.

9. Margalit, Ruth, (2021), "The Tensions Inside A Mixed Jewish-Arab City in Israel", *The New Yorker*, May 20, at: <https://www.newyorker.com/news/dispatch/the>

Persian)

Zibaei, M., Nasri, Z., & Rostami, F. (2021). The consequences of Arab-Zionist normalization on Iran's security environment (2010–2021). *Islamic World Political Studies Quarterly*, 10(3). (in Persian)

Cheldavi, Z. (2022). The regional and international consequences of the Abraham Accord. Retrieved from <https://www.ipis.ir/portal/newsview/714223/>. (in Persian)

Saghaian, S. A. (2022). *New geopolitical imperatives against Iran*. Retrieved from <https://www.sharghdaily.com/>. (in Persian)

Little, R. (2010). *Transformation in the theories of balance of power* (G. Chogani Zadeh, Trans.). Tehran: International Studies & Research Institute. (in Persian)

Alishahi, A., & Forouzan, Y. (2019). The intensification of U.S.-Iranian interactionism after West Asia's unrest; The implications of the assassination of General Qassem Soleimani. *Political Geography Research Quarterly*, 4(13). (in Persian)

Alishahi, A., Forouzan, Y., & Soleimani Socholamai, H. (2020). The impact of the UAE-Israel strategic alliance on Persian Gulf security. *Afaq-e Amniyat Quarterly*, 13(49). (in Persian)

Abbasi Khoshkar, A. (2020). The UAE-Israel normalization and its political, security, and military consequences. Retrieved from <https://csr.ir/fa/news/1047>. (in Persian)

Attar, S., & Ebrahimi Najafabadi, M. (2022). Middle Eastern environmental concerns and the Abraham Accord: Examining the role of UAE and Bahrain's normalization in mitigating water and agricultural crises. *International Studies Quarterly*, 19(2). (in Persian)

of Saudi Arabia from a Wahhabi state to state Wahhabism. *Global Politics Quarterly*, 3(9). (in Persian)

Akhtari Amiri, R., & Mohammadi, M. R. (2021). The impact of the Zionist regime's relations with the Persian Gulf states on Iran's neighborhood policy. *Foreign Policy Quarterly*, 35(3). (in Persian)

Asadi, R. (2018). *How will this year's changes in West Asia unfold?* (On the Middle East security regime). Retrieved from <https://Farhikhtegandaily.com/19178>. (in Persian)

Babaei, M., & Miryousefi, M. A. (2021). The impact of the Abraham Accord on the regional security complex of the Middle East. *Diplomatic Culture Studies Quarterly*, 1(1). (in Persian)

Barzegar, E., Khoramshad, M. B., Rahbar, A., & Alishahi, A. (2021). The roots and security implications of the Zionist regime's penetration into the Persian Gulf with an emphasis on the central role of Mohammed bin Salman. *Afaq-e Amniyat Quarterly*, 14(52). (in Persian)

Pirmohammadi, S., Taheri, T., & Babatabar, A. (2022). The impact of the Abraham Accord on the security of the resistance axis in West Asia during the Trump era. *Afaq-e Amniyat Quarterly*, 15(54). (in Persian)

Hassan Nia Moghadam, S. A., Qaedi, M. R., Dehshiri, M. R., & Kashishian Nasirki, G. (2020). Examining the strategic components of resistance in the thought of the Supreme Leader. *Political and International Research Quarterly*, 11(45). (in Persian)

Davidson, C. M. (2014). *The domino effect in the Persian Gulf: The fourth awakening in the Middle East* (S. M. H. Sadaat, Trans.). Tehran: International Studies & Research Institute. (in Persian)

Zamani, M., & Niakouei, S. A. (2019). Analysis of the factors influencing the U.S. withdrawal from the JCPOA. *International Relations Studies Quarterly*, 12(45). (in Persian)

Zibakalam, S. (2011). *The birth of Israel*. Roozaneh Publications. (in